

de jaarlijks wisselende rijpheid. Er wordt daar bij de inkoop van de producten goed op gelet. Terecht gaven Heren XVII aan dat dat bij het inkopen van koffiebonen in Réunion een vereiste is. Niet alleen was de voorraad van Javase koffie gering, maar ze kostte de Compagnie wel $68\frac{3}{4}\%$ minder dan de partij die het bestuur in Kaap de Goede Hoop heeft ingeslagen. Uit de brief van 25 februari 1761 vandaar bleek dat die zes Spaanse realen de baal van 100 lb heeft gekost, terwijl aan de Javase het pikol van 125 lb rsd 5 van 48 stuivers is besteed. Overeenkomstig de opdracht zal men voortaan de koffiebonen uit Réunion, die echter door de vrede tussen Engeland en Frankrijk niet meer wordt verwacht, in de verpakking uit Mauritius laten zitten. Doordat de voorraad kruidnagels op 24 juli 1763, en dus inclusief de laatste oogst, maar 430.455 lb bedroeg, kan de bestelling met dit retour niet uitgevoerd worden. Voor de kantoren in Azië is het lopende en komende jaar 190.500 lb nodig, [fol. 84] zodat het restant 239.955 lb is. Omdat Heren XVII schreven dat hun voorraad wel eens te groot kon worden, wordt daarvan maar 225.000 lb naar Nederland verzonden. Ze vonden een retour van 300.000 lb nootmuskaat, vette en magere – met de laatste worden waarschijnlijk middelbare bedoeld – voldoende. Na aftrek van de afzet in Azië kan er echter wel 3.500.000 lb⁵ gestuurd worden uit een voorraad van van 44.327 lb vette, die geheel wordt verzonden, en van 372.518 lb middelbare. Van de overige middelbare en 81.570 lb magere is circa 62.000 lb voor Azië nodig. Wegens gebrek aan scheepsruimte door het verlies van de Batavia, kan de tweede oogst van 20.000 lb vette en 80.000 lb middelbare niet verzonden worden. Om dezelfde rede kan uit de voorraad van 979 sokkel foelie, maar 800 sokkel worden verzonden. Van salpeter kan weinig gestuurd worden, omdat er uit de voorraad op 23 augustus 1763 van 663.881 lb [fol. 85] 299.860 lb zelf nodig is. Men moet wel een jaar in voorraad hebben en wegens de kritieke omstandigheden zou een restant van ruim $456.533\frac{1}{2}$ lb weinig aan het retour en aan de ballast toevoegen. Het is voor Azië aangehouden. Aan Bengalen is opgedragen om 2.000.000 lb naar Nederland te verschepen en voor Azië 500.000 lb, dan wel zoveel meer als mogelijk, te leveren, afhankelijk van wat Ceylon nog zal bestellen. Over de grote voorraad Satsumase kamfer is uitvoerig in de oktoberbrief van vorig jaar gesproken. Wegens het voordeel dat er in Azië op is te behalen, werd 50.000 lb besteld. Hierover worden instructies gevraagd, alsmede over het besluit van 14 juni 1763 om, wegens de bestelling uit Nederland van 20.000 lb en de afzet in Azië, 60.000 lb te bestellen. De voorraad Javase cardamon en de gevraagde 5000 lb buitengewone beste soort witte benzoë worden verzonden. [fol. 86] Zoals opgedragen zal er uit Siam geen gomlak op stokjes meer besteld worden. In de laatste brief naar Kharg is geschreven over de Kirmanse wol, terwijl men de opbrengst van de 4300 lb uit het voorafgaande jaar en van de nu verzonden 4275 lb afwacht. Omdat de Bandase het voorafgaande jaar wel $576\frac{3}{100}\%$ winst opleverde en de Ceylonse $27\frac{2}{100}\%$, zijn er weer stampapparels naar China gestuurd. Als de 6000 lb parelmoerschelpen, waaraan nog 3448 lb ontbreekt, beschikbaar zijn, zullen ze overeenkomstig gewicht en aantal van de facturen naar China gezonden worden. Dit is op 12 juli 1762 aan de opperkooplieden van het kasteel opgedragen. Maar de steranijs moet direct naar China gestuurd worden. Enige andere bestellingen door Heren XVII zullen worden uitgevoerd. Er is op aangedrongen de leverantie van Javase indigo [fol. 87] met alle middelen in omvang en kwaliteit te verbeteren. Dat blijkt uit de dit jaar naar Java's Oostkust en Cheribon verzonden brieven en uit de voorjaarsbrief van 10 mei over de Jakatrane bovenlanden.)

Want het is zeker dat den inlander er al vrij toe moet geannimeert worden, zo om de geringe beloning die hij voor deze verfstoffe in vergelijking van andere producten krijgt, als omdat hij, iets van naam willende verzamelen, een zeer groot terrain nodig heeft. En van zo een stuk land heeft hij dan vervolgens tenminsten in geen twee jaaren eenig gebruik, of, gelijk wij (daar U Wel Edele Hoogachtb. aanmerking opvalt) in anno 1761 abusive zeiden, nimmer geen nut meer van.

5 Dit is onduidelijk; wellicht wordt niet 3.500.000 lb, maar 350.000 lb bedoeld.